

SUMARÍSSIM 70143
FRANCESC MASSANAS AGUSTÍ

Jordi Colomí i Massanas

Primera edició desembre del 2018

© del text: Jordi Colomí Massanas © de l'edició: Nautilus Comunicació i Cultura, SL
C. Sant Mer, 68 17820 Banyoles
Tel. 677 225 051

info@nemobooks.cat
www.nemobooks.cat

Disseny i maquetació: Sílvia Molera
Coordinació editorial: Andreu Mas i Delblanch

ISBN: 978-84-948334-4-1
Dipòsit legal: DL-GI-1992-2018
Impressió: IPHEPHA
Imprès a Catalunya

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en qualsevol format o per qualsevol mitjà, sigui aquest electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o per altres mitjans, sense el permís previ i per escrit dels editors. La infracció dels drets esmentats pot ser constitutiva d'un delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i següents del Codi penal espanyol).

Tots els drets estan reservats.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos. www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Índex de continguts

I. Presentació i exposició de motius.....	11
II. Les principals fonts d'informació.....	15
III. Francesc Massanas Agustí, pagès, pare de família i alcalde republicà	20
IV. Foixà durant la República.....	26
V. Foixà durant la Guerra Civil.....	30
VI. Gener del 1939. De Foixà a Barcelona i de Barcelona a Foixà.....	50
VII. Febrer del 1939. Declaració i detenció	55
VIII. Març i abril del 1939. Comença la causa: les acusacions i els testimonis	64
IX. El judici.....	74
X. Intents a la desesperada	81
XI. Algunes dades dels afusellats que es relacionen amb la família.....	90
XII. Algunes dades de la repressió franquista a Catalunya i Espanya ...	93
XIII. La família a la postguerra	99
Annexes.....	115

PEL POBLE, PER LA REPÚBLICA, PER CATALUNYA

Judici, sentència i mort de l'alcalde republicà de Foixà

Francesc Massanas i Agustí

Jordi Colomé i Massanas

Francesc Massanas i Agustí
Alcalde de Foixà 1936 - 1939

Presentació i exposició de motius

Aquest document explica els últims mesos de la vida del meu avi, en Francesc Massanas i Agustí, alcalde republicà del poble de Foixà, al Baix Empordà, durant el període de la II República i la Guerra Civil. Va ser afusellat als 41 anys al cementiri de Girona el dia 25 d'abril de 1939 després d'un judici sumaríssim.

Quan vaig decidir deixar per escrit aquests fets que tant han marcat la història recent de la nostra família, ho vaig fer per diverses raons. Primer de tot volia que uns fets tan tràgics no quedessin en l'oblit interessat de la història d'aquest país. Com ha passat en tants altres casos en què el silenci imposat o assumit ha matat i esbiaixat, per segon cop, la vida i les obres d'aquells que van defensar la democràcia i la República.

Deixar aquests fets en l'oblit em semblava una injustícia històrica tant per a ell, el meu avi per part de mare, com per a la família que en va patir les conseqüències durant dècades, com per als que van acompanyar a ell durant els seus anys de lluita per la democràcia. També per als que van acompanyar la família en la postguerra. Una època en la qual resultava molt difícil trobar companys en aquest viatge tràgic de la història dels perdedors.

Moltes de les històries que es van viure en aquells moments no s'han escrit ni s'escriuran mai. Són històries de gent senzilla, molt sovint de pobles petits, allunyats sempre dels grans titulars dels diaris. No per això resulten històries menors.

La lluita d'aquesta gent va ser en silenci. Com la seva mort. I com la vida que esperava a les seves famílies.

Uns silencis que durant gran part de la meua vida pensava que només eren nostres, de la nostra família i de ningú més. Els anys em van demostrar que aquests fets, desgraciadament, es van repetir en molts altres casos. I que aquells silencis i aquells fets no eren un tabú només per a nosaltres. La repressió franquista va aconseguir que la ràbia, la desesperació, la pena... quedessin tancades, per molts anys, entre els murs de les cases de totes aquelles famílies represaliades.

Per tant aquest document no és només un relat tràgic d'uns fets, avui, incomprendibles i inadmissibles. És també una història de desacords, d'enfrontaments i de traïcions interessades, molt sovint, fruit de la por i del terror al nou ordre feixista.

Però també és una història d'amistats profundes i lleialtats inimaginables entre persones senzilles i treballadores que perduraran per sempre en la memòria de tots nosaltres. Em sento en la necessitat i la ferma voluntat de fer tot el possible perquè aquesta història arribi a tothom i s'expliqui també a tots els nostres descendents.

Després d'aquests fets, el mateix poble de Foixà va quedar immers en un silenci que ha arribat pràcticament fins als nostres dies. Un silenci, a vegades còmplice, en d'altres vergonyant i sempre dolorós, fruit de l'assassinat injust del seu alcalde republicà.

Feia molts anys que volia deixar escrits els fets que envolten la mort del meu avi. Un avi que no ho va ser mai perquè va morir afusellat quan només tenia quaranta un anys. Quan es va produir la seva mort, el seu fill gran, en Joan, tenia dotze anys, en Josep en tenia deu i la Maria només cinc. La seva dona, la Pietat Llenas, tenia trenta vuit anys.

Fins ara no m'havia decidit a escriure-ho pel que representava emocionalment per a la meua família i, bàsicament, per a la nostra mare, la Maria, la filla petita d'en Francesc Massanas. Al llarg de la seva vida m'ha donat petites informacions que, sense saber-ho, anava interioritzant i generant una profunda necessitat de deixar plasmada, d'alguna manera, aquella injustícia que va patir el seu pare quan ella només tenia cinc anys i que tant l'ha martiritzat al llarg de tota la seva vida.

La realitat em feia decidir no escriure per no preguntar-li res a ella, que tant ho havia viscut i que tant ho havia patit. Quan, en moments, intuïa que volia explicar algun detall d'aquells dies tràgics, la conversa acabava sempre de cop i amb un plor que ens entrustia a tots els seus tres fills, en Joan, la Paquita i jo mateix. Quan això passava, el nostre pare, en Josep Colomé, conegut per tothom com en Pep, sovint marxava del lloc on estàvem. En ocasions feia veure que no ens escoltava o que estava per altres coses.

La lluita interna del nostre pare devia estar entre saber si allò que explicava la nostra mare, sempre en petites dosis, li anava bé per superar aquella

experiència que se li havia quedat clavada en el seu interior. O, per contra, l'única cosa que li produïa era un dolor immens que resultava i considerava sobrer i innecessari. En no ser capaç de poder saber el que era millor, optava sempre per callar i respectar el que la nostra mare desitjava fer en cada moment.

En Pep, el nostre pare, mai no es va posar en si el millor era que en parlés o no. Ell, que també havia perdut el seu pare als vuit anys a la batalla de l'Ebre i que no en va saber mai més res, ni quan ni a on havia mort, ni a on l'havien enterrat (si l'havien enterrat), entenia perfectament el dolor de la seva dona. Un dolor que la va acompanyar fins als últims dies de la seva vida i que mai no va poder superar.

El fet que t'arrabassin el teu pare als cinc anys, quan més l'idealitzes, és un dels traumes més difícils d'encarar. Un pare, a més, que tenia i sentia la seva filla petita com una princesa, que l'estimava amb bogeria i que la feia jugar de forma habitual. La mare ens havia explicat que el seu pare hi passava llargues estones parlant-hi, explicant-li coses que ella escoltava embadalida. I tot això en uns anys en què les dures i feixugues feines del camp no et permetien gaires esbarjos ni gaires moments de relaxament per dedicar als fills i familiars.

El que hauria de semblar que amb el pas del temps i dels anys, aquest dolor minvaria o es superaria, no va passar. Els últims anys de la seva vida va resultar impossible parlar d'aquesta qüestió amb la nostra mare. Semblava que els records se li havien refet de cap i de nou i tot aquest tema li generava una extrema tristor i un gran dolor.

Vam haver d'assumir que, per no fer-li recordar aquells fets i aquells moments tràgics de la seva infantesa que mai no va poder superar, no en tornàriem a parlar amb ella mai més.

Per tant, vaig decidir, sense saber si era correcte o no, que, si un dia deixava escrits aquests fets, ho faria quan ella ja no hi fos per no fer-li passar aquest mal tràngol. Entenia que no era just ni calia.

Per aquest motiu els anys van anar passant. La meva actitud durant molt de temps va ser de no només no escriure, sinó tampoc de no preguntar a la família. Fer-ho representava remoure sentiments molt profunds i dolorosos. I no tenia cap intenció de que això es produís mai més. Em vaig proposar, des d'aquell moment, escoltar, buscar i llegir tot el que fes referència a aquests fets. I guardar-ho per quan calgués.

Ara, a l'estiu de l'any 2018, el moment en què escric aquests fets, l'oncle Joan, el fill gran d'en Francesc Massanas i la seva filla petita, la nostra mare Maria, ja no hi són.

El 25 d'abril de l'any 2019, dia de Sant Marc, farà vuitanta anys que aquests fets es van produir. Ara era el moment de deixar-ho escrit.